

Többé nem jött vissza. A kötet végül is megjelent, neve is rajta van, csak ő nem láthatta már. És nem kaphatta meg utána azt az elismerést – akár tudományos fokozatban is –, amit régóta megérdemelt, s amit ezután bizonyára meg is kapott volna.

S most azt kell mondanom, bármennyire tiltakozik is ellene igazságérzetem, hogy így teljes a kép. Járdányi nem a látványos egyéni kutatások embere volt, aki külön, magának dolgozik s magának arat sikert. Mindig a közösségi feladatokra koncentrált erejét, s minden képességét a magyar népzene kutatás nagy, közös munkáiban élte ki. A *Magyar Népzene Tára* nála nélkül elképzelhetetlen, s ha kivonnánk belőle, amit ő adott hozzá, tudományos színvonala jelentősen alábbszállna. Őt szinte kizárólag ez a feladat érdekelte; a magyar népdalok közreadásának legjobb módszerét kereste, hogy az az összehasonlító népzene-kutatásnak szinte magától kínáljon megoldásokat. Ezt a feladatot szolgálta, ha kellett, névtelenül is; ennek a feladatnak volt nélkülözhetetlen, önzetlen, önfeláldozó munkása.

Az űr, amit maga után hagyott, máig betöltetlen; jelenlétének, munkájának hiányát a mai napig fájón érezzük.

1977

A halál mindig fájdalmas, akkor is, ha kerek, befejezett életművet zár le; amikor úgy érezzük, hogy mindent megkaptunk a távozótól, amire élete reményt nyújtott, amire képességei kijelölték. De kétszeresen fájdalmas az a korán érkező, váratlan halál, amely jogos remények beváltásától fosztja meg az eltávozót és az ittmaradtakat. Vujicsics Tihamértől sokat vártak azok, akik Kelet-Európa népzeneinek s azon belül a Balkánnak zenei hagyományait kutatták. Tőle vártak olyan eredményeket, amelyek belevilágítanak ennek az egész Európában egyedülállóan gazdag és ősi zenei hagyománynak bonyolult összefüggéseibe; hogy föltáruljanak azok a sajátos vonások, amelyek Európa közös, archaikus zenei kultúrájából ottmaradtak fenn legtovább, és azok a különleges sajátosságok, amelyek az egyes népek kialakulásához, őstörténetéhez nyújtanak fogódzókat, de azok a szálak is, amelyek az évszázados együttélés eredményeként sokféleképp összefűzik az ottani népeket és kultúrákat.

Minden előfeltétel Vujicsics Tihamért jelölte ki erre az igényes feladatra: kivételes nyelvtudás, amely anyanyelvén és a magyaron, valamint a nagy európai nyelveken kívül a legtöbb balkáni nyelvet magában foglalta, kitűnő zenei képességei és felkészültsége, egy élet nem lankadó érdeklődésével egybehorodott, egyedülálló könyvtár és ami mindennél fontosabb: e nagy táj különböző pontjairól, különböző népektől gyűjtött zene, vagyis eredeti élményből szerzett széles körű anyagismerete.

Ez a felsorolás is mutatja, hogy itt már nem is csak előfeltételekről van szó, hanem megkezdett munkáról, feladatvállalásról. Vujicsics Tihamér valóban készült az összehasonlító balkáni, sőt kelet-európai zenefolklór nagy feladatára. Előadásaiiban, kisebb közléseiben megcsillantotta mozaikdarabjait annak a nagyobb, összefüggő képnek, ami benne élt, s aminek tudományos tervét hordozta magában. Amit, sajnos, teljes egészében már sosem fogunk megismerni, de amiről kéziratban maradt könyve, amit ő már nem láthatott meg, többet fog számunkra elmondani. Többet, de nem mindent; nem annyit, amennyit még évek nyugodt munkája után el tudott volna mondani.

Ha van pótolhatatlan veszteség, az ő elvesztése pótolhatatlan a mai összehasonlító balkáni zenefolklór-kutatásban. Ilyen képességekkel, ilyen felkészültség birtokában, azzal a helyzeti előnnyel, amit nép közti helyzete jelentett, aligha fog egyhamar valaki elindulni az általa megkezdett úton.

Egy szűkebb területen még inkább fog érződni hiánya: a szerb–magyar kapcsolatok területén. Aki a népzenevel foglalkozik, az egyszerre kétfelé lát: egyre mélyebben látja saját népének tulajdonságait, a nemzetit, s egyre világosabban tapasztalja benne a más népekkel közöset, a nemzetközit, az általános emberit. Már egyetlen népzene ismerete is közel visz más népekhez, amellettt hogy mélyebben kapcsol a magunkéhoz. Vujicsics Tihamér két népzenebe láthatott bele „belülről”, azért munkássága két nemzet számára volt jelentős, és válhatott volna mindegyre jelentősebbé: a szerb nemzet számára, amelyhez tartozott, s a magyar számára, amelynek keretében élt és dolgozott. Az ő személye, az ő munkája is összekötő kapocs volt a kettő között; és minden ilyen kapocs lepattanása űrt hagy maga után.

Bízunk benne, hogy ebben a vonatkozásban már nem lesz

hiánya annyira pótolhatatlan. Bízunk benne, hogy az összekötő kapcsok ezentúl szaporodni fognak. S ebben a fejlődésben hatni fog az a hagyaték is, amit most tőle kapunk, s ami nemcsak kötelez, hanem csábít is. Egy ilyen munka felhalmozott eredménye, egy ilyen kész anyag, amit most ránk hagy, előbb-utóbb megtalálja a maga méltó gondozóit, a folytatókat. S ha majd többek munkájában megelevenedik a most holttá váló anyag, ha kinő belőle a magyarországi délszláv népzene kutatás, sőt átfogóbb, összehasonlító eredmények is születnek a nyomában, akkor mégsem marad Vujicsics Tihamér életműve befejezetlen; s akkor valósággá válik, amit most bizakodás mondat velünk hamvai fölött: nyugodj békében, munkád nem volt hiába!

1976